

Đánh giá các điều kiện để đa dạng hóa các loại hình sản phẩm du lịch tỉnh Bình Định

LÊ THỊ THẾ BỬU*

Bình Định là địa phương có nhiều tiềm năng và lợi thế sẵn có về du lịch. Tuy nhiên, thực tế cho thấy, các giá trị kinh tế hiện tại mà ngành du lịch mang lại cho địa phương vẫn chưa tương xứng với tiềm năng hiện có. Do đó, để khai thác một cách đầy đủ và toàn diện hơn ngành du lịch của Tỉnh, thì vấn đề đa dạng hóa các loại hình sản phẩm du lịch trên địa bàn tỉnh Bình Định là cần thiết. Bài viết phân tích các điều kiện để đa dạng hóa các sản phẩm du lịch của Bình Định, từ đó đề xuất một số giải pháp phát triển sản phẩm du lịch cụ thể trong thời gian tới.

ĐIỀU KIỆN ĐỂ ĐA DẠNG HÓA CÁC LOẠI HÌNH SẢN PHẨM DU LỊCH TỈNH BÌNH ĐỊNH

Điều kiện về vị trí địa lý

Bình Định là tỉnh thuộc vùng Duyên hải Nam Trung Bộ có tổng diện tích tự nhiên 6.025 km², Bắc giáp tỉnh Quảng Ngãi, Nam giáp tỉnh Phú Yên, Tây giáp tỉnh Gia Lai, Đông giáp Biển Đông, cách Thủ đô Hà Nội 1.065 km, cách TP. Hồ Chí Minh 686 km, cách TP. Đà Nẵng 300 km, cách Cửa khẩu Quốc tế Bờ Y (tỉnh Kon Tum) qua Lào 300 km.

Bình Định nằm ở Trung tâm của trục Bắc - Nam (trên cả 4 tuyến Quốc lộ 1A, đường sắt xuyên Việt, đường hàng không nội địa và đường biển), là cửa ngõ ra biển gần nhất và thuận lợi nhất của Tây Nguyên, Nam Lào, Đông Bắc Campuchia và Thái Lan (bằng cảng biển quốc tế Quy Nhơn và Quốc lộ 19).

Bình Định được Chính phủ xác định là đô thị trung tâm phía Nam của vùng Kinh tế trọng điểm miền Trung, cùng với Đà Nẵng và Huế là những trung tâm thương mại, dịch vụ và giao dịch quốc tế của cả miền Trung và Tây Nguyên.

Điều kiện về tài nguyên du lịch tự nhiên

Tài nguyên rừng: Bình Định hiện có khoảng 196.000 ha đất lâm nghiệp, trong đó trên 151.500 ha rừng tự nhiên và hơn 44.300 ha rừng trồng. Rừng của tỉnh Bình Định có hơn 40 loài cây có giá trị dược liệu, phân bố hầu khắp ở các huyện, như:

ngũ gia bì, sa nhân, thiên niên kiện, bách bộ, thổ phục linh, hoàng đằng, thiên môn, phong kỷ, kim ngân.

Rừng Bình Định cũng được xem là một trong những tài nguyên du lịch tự nhiên có giá trị, thích hợp để phát triển du lịch sinh thái với nhiều loại hình du lịch hấp dẫn. Tuy nhiên, hiện nay, mảng du lịch này tại tỉnh Bình Định đang bị bỏ quên và chưa đưa vào khai thác hiệu quả. Đến nay, Bình Định chỉ có 2 điểm tham quan liên quan đến tài nguyên này, gồm: Khu du lịch Hầm Hồ và Cồn chim Đầm Thị Nại.

Tài nguyên biển đảo: Bình Định là 1 trong số 28 tỉnh, thành của cả nước tiếp giáp biển. Hiện nay, tiềm năng du lịch biển ở Bình Định mới chỉ bắt đầu được khai thác. Do đó, nguồn tài nguyên này còn tiềm ẩn nhiều giá trị du lịch, cụ thể:

- **Các bãi biển:** Với 134 km đường bờ biển, ven bờ biển Bình Định hiện có trên 10 bãi tắm với quy mô khác nhau, trong đó có những bãi tắm lớn mà chiều dài từ 2-5 km và nhiều bãi tắm nhỏ có chiều dài dưới 1 km, các bãi biển đều khá bằng phẳng, cát trắng, nước trong xanh, tương đối lặng sóng, ngập tràn ánh nắng, không khí trong lành và có cảnh quan đẹp đủ điều kiện thuận lợi để khai thác phục vụ các hoạt động du lịch biển (tắm biển, du lịch sinh thái biển, vui chơi, giải trí, nghỉ dưỡng...), như: Ghềnh Ráng, Quy Hòa, Lộ Diêu, Quy Nhơn, Hoàng Hậu, Tân Phụng, Cát Tiến, Tân Thanh, Vĩnh Hội, Trung Lương, Nhơn Lý, Hải Giang, Bãi Dài, Bãi Xếp, Cù lao xanh... Những bãi tắm đẹp phân bố nhiều nhất là ở khu vực Quy Nhơn và vùng phụ cận, rất thuận lợi cho việc lập quy hoạch và đầu tư xây dựng thành các cụm, tuyến du lịch biển tập trung, liên hoàn, có sức cạnh tranh cao trong vùng, cả nước, có thể khai thác nhiều loại hình du lịch hấp dẫn.

- **Các vịnh, đầm:** Do có điều kiện tự nhiên thuận lợi nên các vịnh và đầm ven biển Bình Định cũng có tính

* TS., Trường Đại học Quang Trung

Eo Gió - địa điểm du lịch nổi tiếng của Bình Định

hấp dẫn cao trong việc tạo ra sản phẩm du lịch biển (tham quan, nghỉ dưỡng, sinh thái). Các vịnh và đầm có giá trị khai thác du lịch biển ở Bình Định, như: vịnh Quy Nhơn, đầm Thị Nại, đầm Trà Ổ, đầm Đề Gi [1].

- *Hệ thống đảo, bán đảo, đèo, mũi đá*: Cùng với bờ biển dài, vùng biển Bình Định còn có hệ thống đảo, bán đảo, mũi đá với nhiều hình thù và cảnh quan đặc thù. Dọc ven bờ tỉnh Bình Định tồn tại 32 hải đảo lớn nhỏ, trong đó có giá trị cho khai thác du lịch là: Cù Lao Xanh, Hòn Khô, Hòn Đất, Hòn Tranh và Hòn Rùa. Vùng ven biển Bình Định có bán đảo Phương Mai - Núi Bà (Phù Mỹ - Quy Nhơn) đã được quy hoạch thành khu du lịch quốc gia, mũi đá từ đèo Bình Đê (giáp ranh với bãi biển Sa Huỳnh của tỉnh Quảng Ngãi), mũi Rồng - Tân Phụng (huyện Phù Mỹ), Ghềnh Ráng, đèo Cù Mông (TP. Quy Nhơn). Các đảo, bán đảo, mũi đá tạo ra những cảnh quan đẹp, có thể phục vụ ngắm cảnh, vui chơi giải trí...

Điều kiện về tài nguyên du lịch nhân văn

Tài nguyên du lịch nhân văn là những của cải vật chất và tinh thần do con người tạo ra từ xưa đến nay có thể thu hút khách du lịch đến thưởng thức. Các tài nguyên nhân văn của tỉnh Bình Định bao gồm:

(i) *Các di tích lịch sử, di tích văn hóa*: Bình Định được biết đến là vùng "địa linh, nhân kiệt" và gắn với nó là nhiều trang sử vẻ vang, hào hùng của dân tộc. Đây cũng là vùng đất có bề dày lịch sử và văn hóa lâu đời; là nơi phát tích của phong trào khởi nghĩa nông dân Tây Sơn (thế kỷ XVIII), là quê hương của người anh hùng dân tộc Quang Trung - Nguyễn Huệ, là nơi nuôi dưỡng tài năng nhiều nhà văn hóa lớn của đất nước... Bảo tàng Quang Trung, cùng với hàng loạt di tích về phong trào Tây Sơn là những địa chỉ du lịch văn hóa - lịch sử hấp dẫn các nhà nghiên cứu và du khách.

Tại Bình Định, nhiều công trình văn hóa vật thể và phi vật thể rất có giá trị vẫn còn được lưu giữ, bảo tồn. Đó là thành cổ Đô Bàn cùng hệ thống Tháp Chăm gồm 8 cụm, 14 tháp với nghệ thuật kiến trúc độc đáo. Do là vùng đất trung tâm Phật giáo của miền Trung, hiện Bình Định có đến hơn 700 ngôi chùa. Trên địa bàn Tỉnh, có

234 di tích lịch sử - văn hóa, trong đó có hơn 60 di tích được xếp hạng cấp quốc gia và cấp tỉnh. Bình Định còn là vùng đất có tinh thần thượng võ nổi tiếng; những màn biểu diễn võ thuật và trống trận Tây Sơn được tổ chức thường xuyên là những sản phẩm du lịch đặc sắc, riêng có của Bình Định, rất hấp dẫn du khách.

(ii) *Các công trình kiến trúc*: Bình Định được biết đến bởi các công trình kiến trúc Chăm độc đáo, như: tháp Bánh Ít, Dương Long, tháp Đồi, Phú Lộc, Cánh Tiên, Thủ Thiện, Bình Lâm và Hòn Chuông...

Ngoài ra, Tỉnh còn có các công trình kiến trúc tâm linh khác cũng khá độc đáo, như: Nhà thờ làng Sông, Nhà thờ Lớn, Chùa Thiên Hưng, chùa Ông Núi... Bình Định còn có cầu Thị Nại, một công trình kiến trúc kỳ vĩ, ấn tượng, hiện đại và là cây cầu vượt biển dài nhất Việt Nam, với sức tải trọng lớn.

(iii) *Các lễ hội truyền thống*: Đây là nơi hội tụ và giao hòa văn hóa của nhiều dân tộc anh em nên các hình thức văn hóa dân gian và lễ hội truyền thống cũng rất đa dạng và phong phú, là hình thức sinh hoạt văn hóa đặc sắc, phản ánh đời sống tinh thần và tâm linh của các dân tộc, như: lễ hội Đổ Giàn, lễ hội Cầu Ngư, lễ hội Đua thuyền, lễ hội chợ Gò, lễ hội Chùa ông Núi...

(iv) *Các làng nghề truyền thống*: Tính đến năm 2020, trên địa bàn tỉnh Bình Định có 69 làng nghề, trong đó có 48 làng nghề nằm trong quy hoạch phát triển làng nghề tiểu thủ công nghiệp và 19 làng nghề nằm ngoài quy hoạch. Trong số các làng nghề đã được công nhận có 13 làng nghề chế biến, bảo quản nông - thủy sản; 3 làng nghề sản xuất hàng thủ công mỹ nghệ; 24 làng nghề sản xuất đồ gỗ, mây tre đan, gốm sứ, thủy tinh, dệt may, sợi, thêu ren, đan lát, cơ khí nhỏ; 6 làng nghề sinh vật cảnh.

(v) *Ẩm thực*: Bình Định được biết đến như một vùng đất thiêng liêng, nơi có sự kết hợp hài hòa giữa rừng và biển tạo ra sự đan xen giữa hệ sinh thái mặn ngọt, lợ tạo cho Bình Định hệ sinh thái đa dạng với những sản vật vùng miền vô cùng phong phú với nhiều đặc sản ngon, bổ dưỡng hấp dẫn du khách trong và ngoài nước khi đến với Bình Định. Trong số đó, có thể kể đến những món ăn nổi tiếng, như: nem Chợ Huyện, bánh xèo tôm nhảy Mỹ Cang, bún chả cá Quy Nhơn, rượu Bầu Đá, bánh Ít lá gai, chả ram tôm đất, bún rạm Phù Mỹ... Ẩm thực ở Bình

Định mang tính chất đặc trưng của “miền đất Võ” thể hiện qua hương vị riêng biệt với những món ăn cay, mặn và ít dầu mỡ.

(vi) *Âm nhạc, hội họa*: Bình Định được xem là vùng “đất võ, trời văn”, nơi sản sinh ra nhiều danh nhân văn hóa, là vùng đất gắn liền với tên tuổi các danh nhân hát bội, thơ, nhạc, như: Đào Tấn, Hàn Mặc Tử, Quách Tấn, Chế Lan Viên, Yến Lan, Xuân Diệu... Bình Định là cái nôi của nghệ thuật tuồng, dân ca bài chòi và là nơi sở hữu độc quyền “Nhạc Võ trống trận Tây Sơn” huyền thoại.

Ngoài ra, hát Bội (Tuồng) là loại hình nghệ thuật mang tính dân gian gần gũi với quần chúng, là nét văn hóa đặc thù của Bình Định. Bên cạnh đó, còn có nghệ thuật bài Chòi, một bộ môn nghệ thuật dân tộc gắn liền với vùng quê đầy gió biển, dung dị và đậm thắm.

Điều kiện về cơ sở hạ tầng du lịch

Bình Định có hệ thống giao thông tương đối thuận lợi, liên hoàn, bao gồm cả đường bộ, đường sắt, đường hàng không và đặc biệt là đường biển. Cảng Quy Nhơn là một trong những cảng biển lớn của cả nước, đủ khả năng đón các tàu du lịch cỡ lớn. Thời gian qua, cảng Quy Nhơn đã đón nhiều tàu du lịch, đưa hàng ngàn du khách quốc tế lên bờ để tham quan các di tích, danh thắng nổi tiếng trong tỉnh. Việc đầu tư xây dựng mới nhà ga sân bay, tăng tần suất các chuyến bay đã đem lại hiệu quả rõ rệt cho hoạt động kinh doanh du lịch trên địa bàn Tỉnh. Đồng thời, tuyến giao thông đường bộ từ sân bay Phù Cát đến Khu kinh tế Nhơn Hội và từ sân bay Phù Cát đến thị trấn Phú Phong được đầu tư, nâng cấp mở rộng. Hệ thống giao thông kết nối các khu, điểm du lịch từng bước được hoàn thiện; tuyến Quốc lộ 1A, ID đi qua Tỉnh đã cơ bản hoàn thành nâng cấp, mở rộng.

Bình Định đã triển khai đầu tư nâng cấp, mở rộng đường qua các di tích văn hóa lịch sử. Tỉnh đã đầu tư cầu tàu du lịch và các khu dịch vụ du lịch biển đảo tại TP. Quy Nhơn. Công tác chỉnh trang đô thị, tôn tạo cảnh quan TP. Quy Nhơn được quan tâm chỉ đạo thực hiện.

Điều kiện về nguồn nhân lực phục vụ du lịch

Ngành du lịch đang phát triển, kéo theo nhu cầu lao động phục vụ cho ngành cũng tăng nhanh. Do vậy, để đáp ứng nguồn nhân lực cho du lịch tỉnh nhà, Sở Du lịch đã xây dựng Đề án “Phát triển nguồn nhân lực du lịch tỉnh Bình

Định đến năm 2025, định hướng đến năm 2030” được UBND tỉnh Bình Định ban hành ngày 01/6/2020 theo Quyết định số 2122/QĐ-UBND. Trên cơ sở đó, địa phương đã khuyến khích các cơ sở đào tạo trên địa bàn tập trung đào tạo và cung ứng nguồn nhân lực du lịch cho tỉnh Bình Định, bao gồm: Trường Đại học Quy Nhơn, Trường Đại học Quang Trung, Trường Cao đẳng Bình Định, Trường Cao đẳng Nghề số 5 - Bộ Quốc Phòng... đào tạo các chuyên ngành Quản trị khách sạn, Quản trị dịch vụ du lịch và lữ hành, Việt Nam học...

Điều kiện về chính sách

Những năm gần đây, du lịch có những đóng góp tích cực trong phát triển kinh tế - xã hội tỉnh Bình Định. Tuy nhiên, du lịch Bình Định đã được chính quyền địa phương quan tâm đầu tư, phát triển. Ngay từ những năm đầu của thập kỷ 90, Tỉnh đã xác định: “*Phát triển du lịch trở thành ngành kinh tế quan trọng trong cơ cấu kinh tế địa phương*”, vì vậy, Bình Định là một trong những tỉnh của miền Trung sớm có Quy hoạch tổng thể phát triển du lịch (năm 1996) và Điều chỉnh quy hoạch du lịch đến năm 2020. Tỉnh đã có Chương trình hành động số 11-CTr/TU, ngày 24/10/2011 về đầu tư phát triển du lịch giai đoạn 2011-2015 [3]. Nghị quyết Đại hội tỉnh Đảng bộ tỉnh Bình Định lần thứ XIX đã khẳng định “*Phát triển du lịch trở thành ngành kinh tế quan trọng của tỉnh, trong đó lấy du lịch biển, du lịch sinh thái làm mũi nhọn. Ưu tiên đầu tư phát triển hạ tầng du lịch. Tích cực thu hút đầu tư, xây dựng tuyến du lịch trọng điểm quốc gia Phương Mai - Núi Bà; thúc đẩy các nhà đầu tư sớm triển khai các dự án đã đăng ký đầu tư trên các tuyến du lịch Quy Nhơn - Sông Cầu, Nhơn Lý - Cát Tiến, Trung Lương - Vĩnh Hội để khai thác tiềm năng, thế mạnh du lịch biển...*” [2].

Riêng năm 2020, UBND Tỉnh ban hành nhiều quyết định và kế hoạch để hỗ trợ cho ngành du lịch phát triển, như: Quyết định số 1194/QĐ-UBND, ngày 03/4/2020 phê duyệt Đề án đảm bảo môi trường trong hoạt động du lịch đến năm 2025, tầm nhìn đến 2030; Quyết định số 2122/QĐ-UBND, ngày 01/6/2020 phê duyệt Đề án phát triển nguồn nhân lực du lịch đến năm 2025, định hướng đến 2030; Quyết định số 3621/QĐ-UBND, ngày 04/9/2020 phê duyệt Đề án xác định đóng góp của hoạt động du lịch vào nền kinh tế của tỉnh Bình Định.

Với những chính sách đã triển khai, ngành du lịch tỉnh Bình Định bước đầu đã có được những điều kiện thuận lợi cho sự phát triển lâu dài và bền vững của mình.

ĐỀ XUẤT HƯỚNG ĐA DẠNG HÓA LOẠI HÌNH SẢN PHẨM DU LỊCH TỈNH BÌNH ĐỊNH

Với những lợi thế, tiềm năng như vậy, thời gian qua, Bình Định đã trở thành một trong những trung tâm du lịch của khu vực Duyên hải Nam Trung Bộ. Ngành du lịch trở thành ngành kinh tế quan trọng, góp phần tích cực vào việc phát triển kinh tế - xã hội của địa phương. Đóng góp của hoạt động du lịch bao gồm đóng góp trực tiếp và đóng góp gián tiếp chiếm 20% GRDP; trong đó, đóng góp trực tiếp của hoạt động du lịch vào GRDP

tỉnh Bình Định chiếm 10%; đóng góp gián tiếp chiếm 10%, con số trên thể hiện vai trò của hoạt động du lịch trong việc phát triển kinh tế tỉnh Bình Định [4].

Có thể thấy rõ sự tăng trưởng mạnh của du lịch tỉnh Bình Định từ năm 2017 đến 2019. Cụ thể, Bình Định đón hơn 3,7 triệu lượt khách trong năm 2017 (tăng 15,6% so với năm 2016), bao gồm hơn 3,4 triệu lượt khách nội địa và 264.470 lượt khách quốc tế; tổng doanh thu du lịch ước đạt hơn 2.133 tỷ đồng. Năm 2019, đón hơn 4,8 triệu lượt khách (tăng 18% so với năm 2018), bao gồm hơn 4,3 triệu lượt khách nội địa và 484 nghìn lượt khách quốc tế; tổng doanh thu du lịch ước đạt 6.000 tỷ đồng [1].

Năm 2020, do ảnh hưởng của dịch Covid-19, ngành du lịch Bình Định đón được 2.222.500 lượt khách, giảm 54% so với năm 2019; doanh thu du lịch đạt 2.369,5 tỷ đồng, giảm 56% so với năm 2019 [2]. Ngành đặt mục tiêu phấn đấu đến năm 2025, du lịch Bình Định ước đón hơn 8 triệu lượt khách, tăng trưởng 14,2%/năm; thu hút lực lượng lao động trực tiếp trong ngành là 18.000 người; đóng góp 10% vào GRDP... [4].

Để đạt được mục tiêu đề ra, cũng như có thể tăng sức cạnh tranh với những trung tâm du lịch khác trong khu vực, như: Nha Trang (Khánh Hòa), Quảng Nam, Bình Định cần đa dạng hóa loại hình sản phẩm du lịch theo các hướng cụ thể như sau:

Thứ nhất, phát triển loại hình du lịch sinh thái

Bình Định có hệ thống các bãi biển; các vịnh, đầm và hệ thống đảo, bán đảo, đèo, mũi đá đẹp. Đây là điều kiện vô cùng thuận lợi để tỉnh Bình Định phát triển hệ thống du lịch sinh thái biển. Tại các điểm này có thể tổ chức các loại hình du lịch dã ngoại, cắm trại, thám hiểm, lặn biển và nghiên cứu sinh vật biển. Bên cạnh đó, với hệ thống sinh vật đa dạng và cảnh quan thiên nhiên phong phú của tỉnh Bình Định là điều kiện thuận lợi để địa phương phát triển loại hình du lịch sinh thái.

Thứ hai, phát triển loại hình du lịch tâm linh

Bình Định có nhiều di tích lịch sử tôn giáo và các hệ thống tôn giáo tín ngưỡng. Do đó, Tỉnh cần đầu tư cho việc bảo tồn, phát huy những giá trị văn hóa tâm linh, đặc biệt về tín ngưỡng, tôn giáo và những giá trị di sản văn hóa vật thể và phi vật thể gắn với điểm tâm linh trở thành yếu tố hấp dẫn đặc sắc của Tỉnh để thu hút khách du lịch. Đầu tư vào hạ tầng tiếp cận điểm du lịch tâm linh và hệ thống cơ sở dịch vụ đảm bảo chất lượng, tiện nghi, hài hòa với không gian và tính chất khu, điểm du lịch tâm linh.

Thứ ba, phát triển loại hình du lịch tham quan, trải nghiệm

Bình Định có 69 làng nghề với 48 làng nghề truyền thống tạo ra nhiều sản phẩm đặc trưng của địa phương, như: nghề rèn, đúc đồng, nón lá, chiếu cói, dệt, sinh vật cảnh... Đây là điều kiện để phát triển loại hình du lịch tham quan, trải nghiệm.

Thứ tư, phát triển loại hình du lịch ẩm thực

Đây là giải pháp cần thiết để phát triển loại hình du lịch ẩm thực là cần thiết để bảo tồn giá trị văn hóa ẩm thực, đồng thời góp phần đa dạng hóa sản phẩm du lịch của địa phương.

Thứ năm, phát triển du lịch hội nghị

Bình Định với lợi thế biển đảo, bờ biển dài, nên khá thuận tiện cho việc đầu tư xây dựng các địa điểm hội nghị kết hợp với du lịch. Để phát triển loại hình du lịch hội thảo, hội nghị, đòi hỏi phải tạo được nét đặc thù của mô hình du lịch hội nghị ở Bình Định. Đây loại hình du lịch hội nghị khá mới mẻ ở thị trường Bình Định, do vậy cần có sự hướng dẫn của chuyên gia và có sự trao đổi học hỏi kinh nghiệm từ nhiều nơi. Địa phương cần khuyến khích các nhà đầu tư, các doanh nghiệp đầu tư khai thác sản phẩm du lịch hội nghị, tăng cường cơ sở vật chất kỹ thuật và nâng cao chất lượng dịch vụ ngang tầm quốc gia và quốc tế.

Thứ sáu, phát triển các loại hình vui chơi giải trí

Tỉnh cần chú trọng hơn việc phát triển mô hình du lịch cộng đồng tại các làng ven biển, từng bước tạo thương hiệu, tăng sức cạnh tranh cho sản phẩm du lịch biển, đảo. Đồng thời, tăng cường tổ chức các lễ hội dân gian và các trò chơi dân gian mang tính đặc trưng của địa phương, như: đua thuyền, bơi lội, chèo ghe... Xây dựng kế hoạch tổ chức các hoạt động, dịch vụ phục vụ khách du lịch vui chơi giải trí về đêm tại TP. Quy Nhơn. □

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Đảng bộ tỉnh Bình Định (2020). Văn kiện Đại hội đại biểu lần thứ XX Đảng bộ tỉnh Bình Định
2. Sở Du lịch tỉnh Bình Định (2020). Báo cáo tổng kết hoạt động du lịch năm 2020 và phương hướng, nhiệm vụ trọng tâm năm 2021
3. Vũ Đình Chiến (2016). Nghiên cứu giải pháp khai thác tài nguyên du lịch tự nhiên để phát triển sản phẩm du lịch biển tỉnh Bình Định trong điều kiện mới, Tạp chí Khoa học và Giáo dục, Trường Đại học Sư phạm, Đại học Huế, số 01(37), 109-118
4. Hằng Trần (2021). Bình Định điểm đến an toàn thu hút ngày càng nhiều du khách, truy cập từ <https://bnews.vn/binh-dinh-diem-den-an-toan-thu-hut-ngay-cang-nhieu-du-khach/194197.html>